

מראי מקומות - יומא

לו:

שמהפסוק 'והתודה' יש דרשות אחרות, ולכן אין הכרח מפסוק זה שסדר הוידי הוא דוקא, ולכן הביאו את הפסוק ממשה.

ה. ואומר אז תפשע לבנה בעת ההיא

פירש הגבורת ארי, שהגמרא הוסיפה להביא פסוק זה להוכיח שפשע היינו מרד, משום שהיה צד לומר שמרידת מלך מואב לא היתה להכעיס, אלא להנאתו וטובתו, שלא רצה להיות כפוף תחתיו לענין נתינת מסים ומתנות, ולכן הביאה הגמרא פסוק נוסף, להוכיח שפשע היינו להכעיס, שהרי מה שאנשי לבנה מרדו על מלך יהודה, אינו מפני שלא היו רוצים להיות כפופים לשום מלך, אלא שרצו לסמוך על מלך אחר, ומה לי מלך זה ומה לי מלך אחר, אלא על כרחך שעשו זאת להכעיס.

ו. וכן בדוד וכו' וכן בשלמה וכו' וכן בדניאל

פירש הגבורת ארי, שהגמרא היתה צריכה להביא שלושה פסוקים, לענין פירוש 'הרשענו', שבדוד כתוב 'הרשענו', ובשלמה כתוב לאחר חטאנו והרשענו 'מרדנו', הרי ש'הרשענו' שכתוב בדוד היינו מרידה, שהרי את סדר הוידי כבר למדנו ממשה. וה'הרשענו' שכתוב בשלמה לא נתפרש מהו, ומהפסוק של דוד, שאמר עון באמצע, נשמע שה'הרשענו' שאצל שלמה היינו עון מזיד. ומשני אלו בלבד, הרי לכאורה הם סותרים זה את זה, ולכן הביאו הפסוק בדניאל, שכתוב חטא עון רשע ומרד, ללמד שהטיל הכתוב רשע בין שתי הלשונויות, לפי שהוא משמע גם מזיד וגם מרד, ומיושב מה שכתוב גם אצל דוד וגם אצל שלמה.

ז. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם

בשעה שישראל וכו' עשה להם זדונות כשגגות

בשפת אמת הביא קושיית התוספות רעק"א (לקמן פ"ד מ"ב), שהרי תחילת הפסוק שכתוב 'נוצר חסד לאלפים', מדובר בעושין תשובה מאהבה, ובשב מאהבה נעשו זדונות כזכויות. ותירץ השפת אמת, שאכן 'חסד לאלפים' בתחילת הפסוק מדבר בצדיקים העושים מאהבה שלא חטאו כלל, אבל סוף הפסוק מדבר בבעלי תשובה, העושים תשובה מיראה.

ח. אמר ליה שבקת רבנן ועבדית כרבי מאיר וכו'

הרא"ש (ח, י"ט) הביא שנחלקו הראשונים לדינא, הרי"ף ועוד ראשונים פסקו כחכמים, לפי שיחיד ורבים הלכה כרבים, וכן שנינו בתורת כהנים כחכמים. ואילו רב סעדיה גאון ועוד פסקו כרבי מאיר, לפי שמכך ששתק רבא לאותו שירד לפניו, מוכח שקיבל ממנו, והלכה כרבא שהוא בתרא.

א. בלאו דנבלה קמפלגי

פירש רש"י, שכתוב עשה אחריו, ועל כרחך אין זה ניתק לעשה וכו'. ומשמע שיש מצות עשה ליתן הנבלה לגר והעיר בשואל ומשיב (מהדו"ק, ג, כ), מדוע לא מנו מוני המצוות מצוה זו במנייניהם. והביא שהר"ש בן גבירול מנה מצוה זו, והרשב"ץ חולק שאין למנות זאת.

ופירש השואל ומשיב, שאין זו מצוה חיובית אלא רשות, שהיה הוה אמינא שאסור לתת לגר, וחידוש התורה שמוותר לתת להם. וכתב שיש לתלות שבזה נחלקו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, שרבי עקיבא סובר שאיסור נבילה הוא לאו גמור, ואין כאן עשה כלל, אלא נתינת רשות ליתן לגר, ורבי יוסי הגלילי סובר שמצות עשה גמורה היא, ולכן אין לוקין על לאו זה, והלכה כרבי עקיבא.

ב. כיצד מתודה עויתי פשעתי וחטאתי

הקשה הגבורת ארי, שהרי סדר דרגות העבירות, הם חטא בשגגה, עון במזיד ופשע במרד, ואם כן מדוע נאמר בסדר זה, והרי אין זה לא מלמטה ולא מלמעלה, והניח בקושיא. והמהרש"א ביאר, שתחילה מתודה על הזדונות, לפי שהם שכיחים שעוברים לתאבון, לאחר מכן העבירות שהם להכעיס, שאינם מצויים כל כך אבל חמורים הם. ואחר כך על החטאים בשוגג, שאינם ידועים כלל.

ג. כיצד מתודה עויתי פשעתי וחטאתי

באבי עזרי (תשובה א, א) כתב להסתפק, במי שעושה תשובה על חטא מסויים, כגון על חטא בשגגה, האם צריך לומר גם 'עויתי ופשעתי', או שרק כשעושה תשובה על כלל העבירות שבידו אומר את כל הנוסח. והביא ראיה מהא שאמר דוד 'חטאתי' ולאחר מכן יש פסיק, וביאר הגר"א שבכוונת דוד היה לומר גם עויתי ופשעתי, אלא שאמר לו נתן הנביא שאינו צריך לומר עוד עויתי ופשעתי. ומשמע שבכל אופן צריך לומר גם עויתי ופשעתי. וביאר האבי עזרי שלעולם צריך להזכיר הכל, לפי שיתכן שגם בשגגה היתה איזו תערובת של מזיד ומרידה, וכן בשאר דברים. ורק לגבי דוד המלך, שאמר לו הנביא שאינו צריך להוסיף עוד, כיון שהנביא ידע שהיה רק שוגג. והביא שבמנחת חינוך (שס"ד) כתב להיפך, שאם היה רק שוגג אין צריך לומר אלא 'חטאתי'. וכתב להוכיח מדברי הרמב"ם (מענה"ק ג, ט"ו) כדבריו, ושלא כהמנחת חינוך, עיין שם.

ד. וכן במשה הוא אומר נושא עון ופשע וחטאה

הקשה הגבורת ארי, מה הוסיפה הגמרא ב'ואומר'. וכתב,